№ 90 ԿԻՐԱԿԻ, 1 ՄԱՅԻՍԻ 1911 ԿԻՐԱԿԻ, 1 ՄԱՅԻՍԻ № 90

ԵՐԵՍՈՒՆԵՒՆԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԵՏՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 3.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Ձեռագրերը չեն վերադարձվում.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողի համար 20 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ԿՕՆԵԱԿ „ԱՐԳՕ" ԸՆԿ.

կ. 330. 10—4

ՄԵՐ ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐԸ ԳՆԵԼՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿ
10 հատ „Ա Դ Ա" 6 կոպ.
խնդրում ենք ուշադրութիւն դարձնել փիրմայի վրա
ԸՆԿ. Ա. Ն. ԲՕՂԴԱՆՕՎ ԵՒ ԿՕՄՊ.
ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ԳԻԾՐՈՎ.
որովհետև վաճառքի են հանված մեր պապիրոսների փաթեթներին նման [illegible] շատ վատ պապիրոսներ.
Ընկ. Ա. Ն. ԲՕՂԴԱՆՕՎ և Կօմպ.
Ներկայացուցիչ ՍՏԵՓԱՆ ՆԻԿԻՏԻՉ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ
Թիֆլիս, Բէբուտովսկայա 37.
(մ. 1) տռ. 344. 2—2

ՄԱՐԻՆԷ և ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵԱՒՐԵԱՆՆԵՐԸ ցաւօք սրտի յայտնում են իրանց հարազատներին՝ առաջինի ամուսնու, երկրորդի եղբօր՝
ՄԿՐՏԻՉ ԵԱՒՐԵԱՆԻ
վաղաժամ մահը: Յուղարկաւորութիւնը այսօր, մայիսի 1-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Արամեանցի հիւանդանոցից դէպի ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, իսկ այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատունը:
450. 1—1

Էջմիածնի Գէորգեան Հոգեւոր Ճեմարանի համար հարկաւոր է Մի ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԵՐԱԺԻՇՏ, որ կարողանայ դասաւանդել եւրոպական և հայկական ձայնագրութիւն 1911/12 ուսումնական տարվայ ընթացքում, պատրաստել քառաձայն խումբ և խմբապետութիւն անել Մայր Տաճարում:
Պայմանների համար դիմել տեսուչ Բագրատ վարդապետին:
(կ. հ.) տռ. 408. 3—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐԻ ԱՒԱԳ
ԱՐ. Ն. ՄԻԼԵԱՆԸ
խնդրում է Թիֆլիսի պ. պ. վաճառականներին, որոնք վերցրած ունեն դասակարգային վկայականներ, շնորհ բերել այսօր, կիրակի, մայիսի 1-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին
ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻՆ,
որ տեղի կունենայ Թիֆլիսի Բօրսայի դահլիճում (Արմեանսկի բազար, տուն Քաղաքային Վարկային Ընկ.), քննելու Թիֆլիսում բացվելիք բարձրագոյն դպրոցի օգտին տեղական վաճառականների շրջանում նուէրներ հանգանակելու հարցը:
439. 1—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Այսօր, կիրակի, մայիսի 1-ին
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ
Ժողովարանի պ. պ. անդամների, կանդիդատների, նրանց ընտանիքների և հիւրերի համար Ա. Յովհաննիսեան կը կարդայ դասախօսութիւն հետևեալ թեմայով.
«Ամուսնութիւնը և կնոջ դրութիւնը»
(Իբսէնի Նօրան և Շիրվանզադէի Գայիանէն)
Դասախօսութեան համար դահլիճի մուտքը ձրի:
Հիւրերը՝ ըստ յանձնարարութեան՝ մուտքի համար վճարում են 50-ական կոպէկ, իսկ ուսանողները՝ 25-ական կոպէկ:
Դասախօսութեան սկիզբը երեկ. ժ. 9-ին:
տռ. 451. 1—1

ԲԺԻՇԿ
Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ
Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւնների
Ընդունելութիւնը (ցերեկվայ ժամը 12—1.
ամէն օր (երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կոջուբէեվսկայա փող. № 22.
Ելիզավէտինսկայա փողոցից՝ № 44 տան անկիւն:
(ե. հ. կ.) տռ. 343. 100—13

ԾՆՆԴԿԱՆՆԵՐԻՆ
ամրապնդում է
ԲԱՌԻԷՐԻ
ՍԱՆԱՏՕԳԷՆԸ
Իսկականը միայն կարմիր բանդէրօլով:
(B. 30366) 359. 1—1

Բացված է բաժանորդագրութիւն
Կարապետ Եաղուբեանի
ՀԱՅԵՐԷՆ-ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆԻ
երկրորդ տպագրութիւն, հիմնովին վերամշակած և կրկնակի ընդարձակված:
Առաջին տակ է և առաջին պրակը լոյս կը տեսնի այս տարի օգոստոսին, իսկ վերջինը—նոյեմբերին:
Ամբողջ հատորը բաղկացած կը լինի 900—1000 մանրատառ (պետիտ) երեսից, հարիւրական տող երկսինակ երեսը:
Բաժանորդագինը 3 րուբլի:
(Լոյս տեսնելուց յետոյ գինը կը բարձրանայ):
Բաժանորդագրութիւնը ընդունվում է Թիֆլիսում հեղինակի մօտ՝ Բաշշեվսկայա 11 (ժ. 11—4), «Կենտրոնական», «Գուտենբերգ» և «Գիր» գրավաճառանոցներում, եղբ. Արոֆեանների մագազինում, Մաղաթովսկի փողոց, սեփական տուն, և Ս. Յ. Մատինեանցի մագազինում, Նիկօլաեվսկի կամուրջի վրա: Նոյն տեղերում ծախվում են Կ. Եաղուբեանի «Թեմական վերանորոգութիւն և Մատթէոս Բ. կաթողիկոս», գինը 25 կ.:
Օտարաքաղաքացիք դիմում են հեղինակին հետևեալ հասցէով. Тифлисъ, Присяжному Повѣренному К. А. Ягубову.
Բաժանորդներին առաջին թերթը տրվում է իբրև նմուշ:
(հ. կ.) 395. 20—5

ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ԾԱԽՍԵՐԸ

II

Մենք յաճախ տեսնում ենք, որ այն, ինչ երէկ բարեգործութեան առարկայ էր, այսօր կեանքի մի սովորական գործողութիւն է: Այն, ինչ որ պէտք էր պատուաստել և ներմուծել մի հասարակութեան մէջ իբրև նորոյթ, այսօր դարձել է իրականութեան մշտական երևոյթներից մէկը:

Այն, ինչ որ երէկ խրախոյսի, քաջալերութեան, օրինակ տալու դէպք էր, այսօր իրագործված նորամուծութիւնների յայտնութիւն է դարձել:

Բարեգործութեան գլխաւոր ծառայութիւններից մէկը հէնց այն է, որ նա յաճախ հանդէս է գալիս օգնելու հասարակութեանը, երբ մարդկանց մէջ դեռ բաւականաչափ ուժեղ չէ ինքնագործութեան ոգին կամ մարդիկ այնքան միջոցներ չունեն, որ կարողանան սեփական ոյժերով իրագործել զգացված կարիքը:

Երէկ հասարակութիւնը խորթ էր նայում կրթութեան, աւելորդ էր համարում ընթերցանութիւնը, անհնարին էր գտնում բժշկական օգնութեան կազմակերպութիւնը, բայց երբ հանդէս եկան անհատներ, որոնք իրանց միջոցներով շինեցին դպրոցներ, հիմնեցին գրադարաններ, ձեռնարկեցին հրատարակութիւններ, շինեցին հիւանդանոցներ, նրանք ճանաչվեցին բարեգործներ:

Եւ յիրաւի՝ նրանք բարեգործներ էին: Որովհետև նրանք արագացնում էին որոշ պահանջի բաւարարութիւն տալու գործողութիւնը:

Ժամանակ անցնելուց յետոյ հասարակութիւնը ինքն իր սեփական միջոցներով շինում և պահում է բոլոր այն հիմնարկութիւնները, որ սկզբում տուել էին նրան առանձին անհատները: Այժմ գիւղերն էլ դպրոցներ են պահում իրանց հաշւով, մի քանի գաւառական քաղաքներ կարողացել են գրադարաններ հիմնել, հիւանդանոցներ շինել, բժիշկներ հրաւիրել:

Բայց բարեգործների համար, իբրև կուլտուրական պահանջների բաւարարութեան աջակցողների համար, դեռ մեծ է ասպարէզը մեր առաջ:

Դեռ կրթական գործի ճիւղաւորութիւնները, արդիւնագործութիւնը, արհեստը, գրականութիւնը, գեղարուեստը, բեմը, ժողովրդական լսարանները, երկրի գիտական ուսումնասիրութիւնը և շատ ուրիշ կուլտուրական պահանջներ սպասում են աջակցող անձերի օգնութեան, որպէսզի կարողանան իրանց զարգացման նախնական շրջանը հեշտութեամբ անցնել և այնքան ոտքի կանգնեն, որ կարող լինեն ինքնուրոյն կերպով գոյութիւն պահպանել ապագայում:

Վերջին ժամանակների արած նուիրատուութիւնները գիւղատնտեսական կրթութեան օգտին՝ բարեգործութեան գեղեցիկ երևոյթներ են, որոնց օրինակով պէտք է հանդէս գան գումարներ մեր և միւս կուլտուրական դեռ ևս անկազմակերպ պահանջներին բաւարարութիւն տալու:

Ժամանակով, երբ հասարակութիւնը զօրացած կը լինի և ընդունակ կը լինի իր սեփական միջոցներով բաւարարութիւն տալ իր բոլոր կուլտուրական կարիքներին, նա երախտագիտութեամբ կը յիշէ նրանց, որոնք առաջին հիմնաքարերը և աղիւսները դրին հասարակաշէն հաստատութիւններին:

Թող շատ լինի աջակցողների թիւը. մեր երկրին և ժողովրդին կարևոր են կուլտուրական նպաստներ:

Անկասկած, հասարակութիւնը չը պէտք է իր յոյսը դնի պատահական օգնութիւնների և բացառիկ անհատների բարեհաճութիւնների վրա: Նա ինքը պէտք է սեփական աշխատանքով և գործով հարթի իր բարօրութեան և բարգաւաճման ուղին:

Բայց եթէ այդ աշխատանքի և գործի դիւրացման և արագացման կը գտնվեն աջակցութիւններ զանազան անհատների կողմից, դա միայն կարելի է ջերմ կերպով ողջունել:

Ա. Քալանթար

ԱԼ. ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

Ստացել ենք հետևեալ հեռագիրները.

Կ. Պօլիս. 29 ապրիլի.—Հայոց Միացեալ Ընկերութիւնը խնդրում է «Մշակի» աշխատակից պ. Առաքել Սարուխանին ներկայացնել Միացեալ Ընկերութիւնը Մանթաշեանի թաղման ժամանակ:

Նոր-Նախիջեւան, 30 ապրիլի, 9 ժամ 50 ր. առաւօտեան.—Նոր-Նախիջևանի Հայոց Բարեգ. Ընկերութիւնը, խորապէս վշտացած անմոռաց բարեգործ և մարդասէր Ալ. Մանթաշեանի մահվամբ, որի աղնիւ դէմքը կապրի մեր սրտերում, ուղարկում է իր վշտալի ողջոյնը հանգուցեալի ընտանիքին և ջերմագին բարեմաղթութիւն՝ հետևել հանգուցեալի գործունէութեան շաւիղներին:

Նախագահ՝ Գր. Ջալխուշեան

Ախալցխա, 30 ապրիլի.—Հայոց Բ. Ընկ. տեղական ճիւղը յայտնում է իր անկեղծ ցաւակցութիւնը Ընկերութեան պատուաւոր անդամ և անմոռանալի բարեգործ Ալէքսանդր Յովհաննիսեան Մանթաշեանի ծանր կորուստի պատճառով: Նախագահ՝ Այվազեան:

Սուխում, 29 ապրիլի.—Սուխումի հայոց դպրոցի հոգաբարձութիւնը յայտնում է հանգուցեալ Մանթաշեանի ընտանիքին խորին ցաւակցութիւն՝ կրած կորուստի պատճառով յանձին բոլոր հայերից յարգված մեծ բարեգործ Ալէքսանդր Յովհաննիսեան Մանթաշեանի: Հոգաբարձութիւն

Ախալքալաք, 30 ապրիլի.—Ախալքալաքի հայոց եկեղեցական-ծխական հոգաբարձութիւնը ողբում է ազգային մեծ բարեգործ Ալէքսանդր Յովհաննիսեան Մանթաշեանի մահը: Նախագահ՝ Յարութիւնեանց

Գօրի, 30 ապրիլի.—Կովկասի Հայոց Բարեգործ. Ընկ. Գօրու ճիւղը արտայայտում է իր խորին վիշտը մեծ բարեգործի կորստի առիթով: Թող յաւերժանայ ամենքի սրտում հանգուցեալի յիշատակը՝ նրա մարդասիրական գործերի համար: Նախագահ՝ Տէր-Մինասեան քահ.:

Գօրի, 30 ապրիլի.—Գօրու հայոց դպրոցների հոգաբարձութիւնը և հայ հասարակութիւնը՝ կատարելով հոգեհանգիստ մեծ բարեգործի յիշատակին՝ յայտնում են իրանց հոգեկան ցաւակցութիւնը Մանթաշեան ընտանիքին: Հոգաբարձութիւն

Ստացված են և հետևեալ հեռագիրները.

Էջմիածին, 30 ապրիլի.—Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանին: Հայոց Բարեգ. Ընկ. ճիւղը խնդրում է ձեզ արտայայտել ցաւակցութիւն մեծ բարեգործ Մանթաշեանի ընտանիքին:

Ռոստով Դ./Վ., 30 ապրիլի.—Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանին: Ռոստովի Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւնը յանուն Իզմիրլեան կաթողիկոսի՝ խնդրում է ձեզ լինել Ընկերութեան ներկայացուցիչը և արտայայտել ցաւակցութիւն անմոռանալի Ալ. Մանթաշեանի ընտանիքին:

Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործ. Ընկ. օգտին կայանալիք զբօսանքը, որ նշանակված էր մայիսի 1-ին, Ալէքսանդր Յովհաննիսեան Մանթաշեանի մահվան պատճառով յետաձգվում է:

Ի նկատի ունենալով, որ Մանթաշեանի կտակած 200,000 րուբլի գումարը ընդհանուր բարեգործական նպատակի համար է, առանց յիշելու յականէ յանուանէ, թէ յօգուտ ո՛ր հաստատութիւնների է թողնված, ուստի, օրէնքի համաձայն, ինչպէս հաղորդում են տեղական մի քանի լրագիրներ, պետական տուրք պէտք է վճարել $12^0/_0$, հետևաբար 24,000 րուբլի:

Ռօմանօվսկայա կայարանից Հերթեւեան քահանան հեռագրով յայտնում է, որ տեղական հասարակութեան կողմից՝ Ալ. Մանթաշեանի թաղման հանդէսին ներկայ լինելու համար՝ ներկայացուցիչ է ընտրվել Ղազարոս Աղայեան:

Հանգուցեալ Ալ. Մանթաշեանի մարմինը, ինչպէս յայտնի է, հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8-ին կայարանից փոխադրվեց իր տունը, ուղեկցութեամբ միայն իր ընտանիքի անդամների և ազգականների: Առաջին հոգեհանգիստը կատարվեց ուրբաթ օր, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Մանթաշեան առևտրական տան գրասենեակում, որին ներկայ էին 4 որդիները, առևտրական տան բոլոր պաշտօնեաները և այդ տան հետ յարաբերութիւններ ունեցող գրասենեակների ներկայացուցիչներ:

Առաջին հանդիսաւոր և մեծ հոգեհանգիստը կատարվեց ուրբաթ օր, երեկոյեան ժամը 7-ին, հանգուցեալի տանը, որի սենեակներից մէկում, ամբողջովին սևապատ, դրված էր մարմինը, ամփոփված ցինկէ և կաղնէ կրկնակի դագաղի մէջ: Թէ դագաղը և թէ սենեակի բոլոր չորս պատերը ծածկված էին բազմաթիւ պսակներով, որոնց մեծագոյն մասը թանգագին արծաթեայ և մի մասը՝ թարմ ծաղիկներից հիւսված: Հոգեհանգիստը կատարեցին Էջմիածնի ներկայացուցիչ Յուսիկ արքեպիսկոպոսը և Եփրեմ եպիսկոպոսը Վանքի քահանաների հետ: Ներկայ էին բազմաթիւ պատգամաւորութիւններ, ներկայացուցիչներ—հայ, ռուս, վրացի, մահմեդական, եւրոպացի—և յարգողների խուռն բազմութիւն:

Սլավեանսկ (Խարկովի նահ.), 25 ապրիլի.—Կարդալով «Մշակի» № 81-ում Ալ. Մանթաշեանի վաղաժամ մահվան մասին, Սլավեանսկ գաղութի հայ հասարակութեան սիրտը խոր վշտով խոցվեց. իսկոյն տեղիս ծխատէր քահանայի և հոգաբարձութեան հրաւիրանօք ժողով գումարվեց:

Ժողովը միահամուռ համաձայնութեամբ վճռեց՝ սկսած ապրիլի 24-ից մինչև մայիսի 1-ը թաղման օրը երեկոները հոգեհանգիստ կատարել հանգուցեալի համար:

Ապրիլի 24-ին, երեկոյեան հոգեհանգստից առաջ, մեր ծխատէր քահանան մանրամասնօրէն բացատրեց հանգուցեալ Ալ. Մանթաշեանի կատարած նշանաւոր բարեգործութիւնները. հոգեհանգստից վերջը քահանան և հոգաբարձու Ազատ Ազատեանցը առաջարկեցին հանգուցեալի յիշատակը յաւերժացնելու համար պսակի փոխարէն Սլավեանսկ գաղութի ծխական երկսեռ ուսումնարանում ձրիաբար պահել Ալ. Մանթաշեանի անունով երկու որբ աշակերտներ կամ աշակերտուհիք: Առաջարկը ընդունվեց միաձայն:

Երկրորդ՝ հայ հասարակութիւնը իր կողմից ներկայացուցիչ ընտրեց «Մշակի» խմբագիր Ալ. Քալանթարին, որը մեր գաղութի հայ հասարակութեան կողմից, որպէս ներկայացուցիչ, խորին ցաւակցութիւնը պէտք է յայտնէ հանգուցեալի ժառանգներին:

Ա. Ա.

ԱԼ. ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթ, ապրիլի 30-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, արդէն յուղարկաւորների ահագին բազմութիւն խռնվել էր հանգուցեալի տան

դահլիճներում, պատշգամբի վրա և դուրսը, տան դռան առաջ, փողոցում։ Պսակները տանող կառափոլկների թիւը հասնում էր չորսի, որոնք կրում էին իրանց վրա 36 արծաթեայ և 75 ծաղկեայ ու մետաղեայ պսակներ։

Պատշաճ արարողութիւնից յետոյ դագաղը հանգուցեալի մերձաւորների ձեռքերի վրա դուրս բերվեց բնակարանից։

Փողոցի երկու կողմերում, տների տանիքների վրա, ինչպէս և ամբողջ ճանապարհը՝ բնակարանից մինչև Վանքի աւագ եկեղեցին, լի էին անհամար բազմութեամբ։ Խանութներն էլ փակ էին այն փողոցներում, որտեղից անցաւ հանդիսաւոր յուղարկաւորութիւնը։ Յուղարկաւորութեան մասնակից էին զանազան դասակարգերի և հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներ։ Ներկայ էին վաճառականական աւագ Ա. Միլեան պաշտօնական շղթայով իր օգնականների և առևտրական համայնքի ներկայացուցիչների հետ. նոյնպէս մէջչանների և արհեստաւորների աւագներն իրանց ներկայացուցիչների հետ. համքարները տաստաս կանգնած էին իրանց դրօշակներով։

Մի քանի տեղերում սինեմատօգրաֆը հանեց յուղարկաւորութեան հանդէսի տեսարանները։

Դագաղը մի քանի տեղ իջեցվեց աղօթք կատարելու համար։

Առաջին հանգիստը տեղի ունեցաւ «Մանթաշեան և Ընկ.» գրասենեակի առաջ։ Ապա սգահանդէսը իր հսկայ տարածութեամբ ընթացաւ Գոլովինսկի պրոսպէկտի վրայով և, հասնելով Ժողովարանի շինութեան մօտ, դարձեալ կանգ առաւ, ուր հակիրճ հոգոցից յետոյ սգերթը դիմեց առաջ՝ Բարեատինսկի փողոցով։ Շրջելով Մադաթեան փողոցը, յուղարկաւորութիւնը հասաւ Վանքի աւագ եկեղեցին։

Դագաղի ետևից գնում էր այնպիսի մեծ բազմութիւն, որ ամբողջ ոստիկանութիւնը, որ այդ օրը յատկապէս ոտի էր հանված, դռնապանների հետ միասին դժուարանում էր կարգ ու կանոնը պահպանել։

Եկեղեցում պատարագիչն էր կաթողիկոսական տեղապահի և էջմիածնի միաբանութեան ներկայացուցիչ Յուսիկ արքեպիսկոպոսը։ Երգում էր Ներսիսեան դպրոցի քառաձայն խումբը։

Պատարագը վերջացաւ ժամը 2-ին։ Եկեղեցում «Հայր մերից» առաջ խօսեց պատարագիչ սրբազանը, որ, թւելով հանգուցեալի կատարած բարեգործութիւնները, շեշտեց՝ թէ Ալ. Մանթաշեան մարմնացրեց այն նշանաբանը, թէ «ահա մարդ, որ մահկանացու ծնվեց, բայց անմահ յիշատակ թողեց»։

Մի ոգեշունչ և պատկերաւոր ոճով դամբանական խօսեց Բենիկ վարդապետը։ Հայրսուրբը ընդգծելով հայ վաճառականութեան կատարած պատմական և խոշոր կուլտուրական դերը հայկական կեանքում և, շեշտելով Մանթաշեանի բարեգործութիւնները ազգին և եկեղեցուն, յորդոր կարդաց հայ վաճառականներին, հետևել հանգուցեալի օրինակին և գնալ նրա ուղիով՝ անմահ անուն վաստակելու համար։

Պատարագն աւարտվելուց յետոյ, դագաղը դուրս բերվելով եկեղեցու բակը՝ դրվեց սեղանի վրա, ուր խօսեցին.

Յովսէփ Խունունց՝ Ներսիսեան դպրոցի կողմից։

Տ. Յովհաննիսեան՝ Դրամատիկական Ընկերութեան և խմբի կողմից այս ճառով.

«Իբրև Հայոց Դրամ. Ընկ. և հայ դերասանական խմբի ներկայացուցիչ, ես իմ նուիրական պարտքս եմ համարում հրաժեշտի ողջոյնը տալ և շնորհակալութեան վերջին խօսքը ասել այն մարդուն, որ իր կեանքի ընթացքում, մանաւանդ նրա վերջին տարիներին, համոզված հովանաւոր հանդիսացաւ մայրենի բեմին։

«Առանց որևէ աչառութեան, այլ այն անկեղծութեամբ, որ վայել է դագաղի առաջ, ես վկայում եմ, որ հայ թատրոնը վաղուց և երկար ժամանակով փակված կը լինէր, եթէ նրա ճգնաժամին օգնութեան չը հասնէր Ալէքսանդր Մանթաշեանը։

«Եւ որ կարևորն է, Մանթաշեանը աջակցում էր թատրոնին ոչ պաշտօնական կերպով, այլ ի սրտէ, նուէրներ տալիս էր ոչ իբր ողորմութիւն, այլ իբր բարոյապէս պարտադիր նպաստ, լաւ գիտակցելով այն մեծ դերը, որ խաղում է հայ թատրոնը մեր ժողովրդի քաղաքակրթութեան և մայրենի լեզուի պահպանման գործում։

«Նա անկեղծօրէն սիրում էր հայ թատրոնը, յաճախում էր ներկայացումներին նոյն իսկ տկար ժամանակ, ուրախանում էր հայ բեմի ուրախութիւններով և վշտանում նրա վշտերով։

«Իմ խորին համոզմունքն է, որ Ալէքսանդր Մանթաշեանը ընդ միշտ կապահովվեցնէր հայ թատրոնը, եթէ մահը այդքան շուտ չը խզէր նրա կեանքի թելը։

«Մնաս բարով, հայ թատրոնի անկեղծ բարեկամ, թող հողը թեթև լինի քո աճիւնի համար»։

Կոստանդին Խատիսեան՝ Բագուի Կուլտուրական Միութեան կողմից և իբրև բնիկ թիֆլիսեցի՝ ռուսերէն մի ճառով բացատրեց, թէ հանգուցեալ Ալ. Մանթաշեանը հայկական կուլտուրական և հոգևոր ձեռնարկութիւնների մէջ ինչ ահագին դեր է խաղացել և որպիսի մեծ գործ է կատարել։ Իբրև թիֆլիսեցի նա խոնարհվում է նրա աճիւնի առաջ և համոզված է, որ թիֆլիսեցիների սրտերը ոչ թէ քուէարկութեամբ, այլ անկեղծ, ինքնաբուղխ կերպով բաբախում են նրա համար անկեղծ սիրով։

Համբ. Առաքելեան, Պարիզի հայկական գաղութի կողմից, հետևեալ դամբանականը արտասանեց.

«Հայկական հեռաւոր գաղութներից մէնը, Ֆրանսիայի մայրաքաղաք Պարիզի հայկական գաղութը, յանձնել է ինձ այսօր այստեղ, Ալ. Մանթաշեանի դագաղի առաջ, մատուցանել գաղութի յարգանքը նրա աճիւնին և իր խորին ցաւակցութեան ու վշտի զգացմանց թարգման հանդիսանալ։

«Պարիզի հայկական գաղութի վիշտը և ցաւակցութիւնը շատ բնական և անկեղծ պէտք է համարենք, եթէ ի նկատի ունենանք, որ Պարիզը և նրա հայկական գաղութը բարոյական սերտ կապերով զօդված են Ալ. Մանթաշեանի հետ, որի համար Պարիզը և հայկական գաղութը երկրորդ հայրենիք էր Թիֆլիսից յետոյ։ Այդ բարոյական սերտ կապը, որով Մանթաշեանը շաղկապված է Պարիզի հայկական գաղութի հետ, ոչ թէ միայն նրա բնակութիւնն է երկար ժամանակ Պարիզում, երբ նա շփվում էր գաղութի անդամների հետ, երբ շփվում էր Ֆրանսիայի մայրաքաղաքում պատահած հայկական գործիչների և գրողների հետ, որոնց չէր զլանում առատաձեռնօրէն օգնել, այլ գլխաւորապէս այն հոյակապ, հայկական ճարտարապետական ոճով կառուցված եկեղեցին, որ նա կանգնեցրեց Պարիզում հայկական գաղութի համար։

«Եթէ Մանթաշեանը Պարիզի պէս մի աշխարհահռչակ վայրում, որ մայրաքաղաքն է լուսաւորութեան, բայց և մայրաքաղաք անհաւատութեան, աթէիզմի, եկեղեցի կառուցեց, դրա պատճառը սին փառասիրութիւնը չէր, ինչպէս կարող են ենթադրել շատերը, այլ մի խորին համոզմունք, մի անկեղծ գաղափար, որի առաջ մենք միայն պէտք է խոնարհվենք։

«Եթէ դուք, պարոններ, լաւ ուսումնասիրէք, դուք կը տեսնէք, որ Ալէքսանդր Մանթաշեանի բարեգործական կեանքի մէջ մի գիծ կարմիր թելի նման անց էր կենում. այդ գիծն այն է, որ նա իր բարեգործութիւնների խոշորագոյն մասը յատկացնում էր ազգային եկեղեցական հաստատութիւնների և կամ այնպիսի հաստատութիւններին, որոնք սերտ առնչութիւն ունեն եկեղեցու հետ։

«Ի՞նչ էր դրա պատճառը. այն, որ Ալ. Մանթաշեան ոչ թէ լոկ հայ էր, այլ հայ քրիստոնեայ, որ նրա համար հայ ազգութիւնը և հայ եկեղեցին անբաժանելի, անանջատելի մի միութիւն էին կազմում, որ նա չէր ճանաչում հայ ազգութիւնը՝ եկեղեցուց դուրս, և հայ եկեղեցին՝ հայ ազգութիւնից դուրս։ Եւ դրա համար նա Պարիզի հայութեան գոյութիւնը ապահովելու, հայութիւնը Պարիզում ներկայացնելու միակ միջոցը համարում էր ազգային եկեղեցին, և դրա համար նա կառուցեց հայոց եկեղեցի Պարիզում։

«Ուստի և Պարիզի հայ գաղութը այսօր իմ բերանով վերջին հրաժեշտը տալով իր սիրեցեալ անդամ Մանթաշեանին՝ ասում է. «Հանգիստ աճիւններիդ, Ալէքսանդր Մանթաշեան, ննջի՛ր խաղաղութեամբ»։

«Միևնոյն ժամանակ պարտք եմ համարում կատարել մի յանձնարարութիւն։ Այստեղի պարսից ընդհանուր հիւպատոսարանը, ի դէմս իր աւագ թարգման միրզա Թաղի խան Մուսաղահ-իւլ-Վզարէի, յանձնել է ինձ թարգմանել հայերէն իր պարսկերէն ասած խօսքերը։ Նա ասաց Մեր. «մուսուլմանների մէջ, մեր նուիրական գրքերում կայ մի ասացուածք. «Բարեգործը, բարի մարդը, երբ մեռնում է, նա իսկապէս չէ մեռնում, այլ միայն փոխում է իր բնակարանը, այն տարբերութեամբ՝ որ անցնում է աւելի շքեղ, աւելի փառաւոր բնակարան։ Մեռնում են իսկապէս նրանք, որոնք բարի գործ չեն կատարել։ Իսկեանդէր Մանթաշեանը յաւիտեան կենդանի է և այժմ ապրում է աւելի փառաւոր բնակարանում»։

Ապա մի դամբանական կարդաց առևտրական դպրոցի աշակերտներից մէնը դպրոցի սաների կողմից՝ արտայայտելով աշակերտութեան անհուն երախտագիտութիւնն ու ցաւը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

29 ապրիլի

Նիկոլաեվ.—Հրդեհը սև-ծովեան գործարանում գիշերը շարունակվում էր։ Այրվեց երկու արհեստանոց. փչացված են գործիքներ և նիւթեր։ Վնասները 100,000 րուբլուց անցնում են։

—

Տօկիօ.—Լրագիրները տպագրում են Բեռլինից ելող տեղեկութիւններ Ռուսաստանի պատերազմական միտումների մասին Չինաստանի դէմ և Սուխոմլինովի և ճապոնական զինուորական մինիստրի առաջիկայ տեսակցութեան մասին։ Եամագատայում այրվեց 1,300 տուն։ Երկուսը մահացան։ Շատերը ստացան այրուածքներ։

—

Բերլին.—«Ֆոսսիշէ Ցայտունգը», խօսելով Հեռաւոր-Արևելքի որոտալի մթնոլորտի մասին, յայտնում է, որ Ռուսաստանը կանգնած է բոլորովին նոր դարաշրջանի շեմքին դէպի արևելք մղվող առաջխաղացման մէջ։ Չինաստանում գործերի դրութիւնը շատ դժուարին է դառել. հանգամանքները այնտեղ դասաւորվել են այնպէս, որ տանում են դէպի պատերազմ։ Ճապոնական քաղաքագիտութիւնը շարունակում է աշխատել անսովոր ճարպիկութեամբ։ Եթէ Չինաստանի և Ռուսաստանի միջև բռնկի պատերազմ, Տօկիօյում կարող են բոպէից օգտվել։ Վաղուց է արդէն, որ ընդհանուր դրութիւնը Ասիայի այն մասում, ուր շփվում են երեք մեծ պետութիւնների շահերը, այնպէս չէ եղել լարված, ինչպէս ներկայումս է։

—

Մէքսիկա.—Օտարազգի ներկայացուցիչները, հաւաքվելով ամերիկական դեսպանի հրաւէրով ամերիկական դեսպանատունը, քննութեան առան միասին գործելու ծրագիրը օտարազգիների ապահովութեան պաշտպանութեան համար։ Խորհրդակցութիւնից յետոյ ամերիկական դեսպանը այցելեց արտաքին գործերի մինիստրին և հաղորդեց նրան մշակված ծրագիրը։

—

Խուարէց.—Ապստամբները յայտարարեցին Խուարէցը մայրաքաղաք և կազմեցին ժամանակաւոր կառավարութիւն։

—

Բերլին.—Շաբաթ երեկոյեան կայսրը մեկնում է Վիսբադենից Լոնդօն, ուր կը ժամանէ երկուշաբթի։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

29 ապրիլի

Կ. Պօլիս.—Մինիստրական ճգնաժամը ճգճգվում է։ Պալատում աշխատում են վէզիրին հարցապնդում տալու օգտին նստաշրջանի վաղաժամ փակման պատճառների մասին։

—

Կանէա.—Բ. Դռան որոշումը՝ ուղարկել Կրետէ մահմեդական դատաւորներ առաջացրեց մեծ յուզում։ Ազգաբնակչութիւնը վճռեց ոյժով արգելել դատաւորների ծովափ իջնելուն։ Գործադիր կոմիտէն մերժում է թոյլատրել դատաւորների հարցի մասին բանակցութիւններ, գտնելով, որ այդ կը հակասէր Կրետէի երկու սահմանադրութիւններին, որոնք ճանաչված են հովանաւորող պետութիւններից։

—

Բերլին. — «Ֆոսսիշէ Ցայտունգ» թերթին Աթէնքից հեռագրում են. «Դուռը հրատարակեց հրաման, որում մատնանշելով Թիւրքիայի և Յունաստանի միջև եղած բարեկամական յարաբերութիւնները, հրահանգում է վերացնել յունական ապրանքների բոյկոտը խիստ միջոցների սպառնալիքով»։

—

Լոնդօն. — Պատասխանելով հարցապնդման, հնդկական գործերի վարիչի օգնական Հօնտեգիւն յայտարարեց, որ Պարսից ծոցում զէնքի գաղտնի մուծման ընդհատման համար կազմած արշաւախումբը խլել է բաւական քանակութեամբ զէնք և ստիպեց աւղանական մաքսանենգներին թողնել ծոցի ափերը։

ՀԱՅԵՐԸ ՋԱՎԱ ԿՂԶՈՒՄ

Սուրաբայա (Ջավա կղզի), 16/29 մարտի

Սուրաբայայ քաղաքի հայերի թիւը 2—300-ի հասած լինելով—որը շարունակվում է աւելանալ—մի եկեղեցի ունենալու անհրաժեշտութիւնը զգալի եղաւ, հետևաբար մի քանի հոգու նախաձեռնութեամբ ընդհ. ժողով տեղի ունեցաւ, ուր ակլուրինքով ընդունվեց և շեշտվեց եկեղեցի ունենալու անհրաժեշտութիւնը։ Յիշեալ ժողովում վերջնականապէս յայտնի եղաւ, որ պ. Գէորգ Աբգարեանը (որը մի բարեգործ յայտնի հարուստ գործարանատէր է այստեղ) ցանկութիւն է յայտնել իր սեփական ծախքով եկեղեցու շինութիւնը կառուցանել, եթէ Սուրաբայայի հայերը կը ժողովեն 30,000 գիւլտր (գիւլդրը գրեթէ հաւասար է րուբլուն) իբրև դրամագլուխ կառուցվելիք եկեղեցու, որի տոկոսիքով պէտք է հայթայթվեն քահանայի, ժամկոչի ռոճիկները և եկեղեցու միւս ծախսերը։ Ժողովականները ընդունելով այդ առաջարկը ձեռնարկեցին հանգանակութեան, և ուրախութեամբ յայտնում եմ, որ մինչև այժմ հանգանակվել է մօտ 14,000 գիլդր. յոյս ունենք, որ շուտով լրանայ գումարի քանակը և ոչ-հեռու ապագայում կունենանք այստեղ մի հայոց եկեղեցի, որը կը ծառայէ իբրև միութեան կենտրոն և այս կողմերի հայերի խորթացման և ձուլվելու առաջը կառնէ, որը ինձ մեծ մտահոգութիւն էր պատճառում իմ Ջավա հասնելու օրից։ Ես նայում եմ մեր եկեղեցու վրա իբրև մի ազգային-կրօնական հաստատութեան։ Վիճակաւոր քահանան կարող կը լինի այստեղի հայ երեխաներին հայերէն լեզուի և կրօնի դաս աւանդել, որից դժբաղդաբար բոլորովին զուրկ են նրանք և արդէն այլասերվելու ու ձուլվելու նշաններն ակնյայտնի են դժբաղդաբար։

Սյվատեան արքեպիսկոպոսը այստեղ դեգերելով ոչինչ չէ արել. մի քանի հոգու նախաձեռնութեամբ գլուխ է գնում մի բարի գործ, որը նրա պարտականութիւնն էր գլուխ տանելու. սակայն ինչ սպասել նրանից։

Յ. Տէր-Յակովբջանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵԿԱՏԵՐԻՆԱ ԳԱԲԱՇՎԻԼԻ

Այսօր, մայիսի 1-ին, Վրաց Ազնուականութեան թատրոնում, երեկ. ժամը 7½-ին, վրացի հասարակութիւնը տօնում է վրացի տաղանդաւոր կին-գրող Եկատերինա Բէվալի դուստր Գաբաշվիլիի գրական և հասարակական գործունէութեան 40-ամեայ յօբելեանը։

Ո՞վ է Եկատերինա Գաբաշվիլին։

Նա մէկն է այն փոքրաթիւ խմբի անդամներից, որը վրաց ժողովրդի զարգացման, ինքնաճանաչութեան, ինքնագործունէութեան, լուսաւորութեան և կուլտուրական առաջխաղացման համար չափազանց շատ քրտինք ու աշխատանք թափեց, հալածվեց ու անարգանք կրեց, բայց չը մոռացաւ իր ժողովուրդը, խուլ չը ձևացաւ նրա անբաւ տառապանքների հանդէպ, այլ ծանր խաչի ներքոյ տնքալով, անդաւաճան կերպով ծառայեց նրան, հանդիսանալով նրա քաղաքակրթութեան կարևոր և առաջնակարգ գործօնը։

Յօբելեարուհին ծնվել է 1851 թ. յունիսի 16-ին Գօրի քաղաքում։ Նրա հայրն էր իշխան Բէվազ Թարխան-Մօվրավին, իսկ մայրը՝ իշխանադուստր Բագրատիօն-Դաւիթաշվիլին։

Ութ տարեկան հասակում ծնողները նրան Թիֆլիս բերին և յանձնեցին նախ գերմանացիների դպրոցը, իսկ ապա Ամբարդանեան քոյրերի պանսիօնի դաստիարակութեանը։

Երբ 12 տարեկան դարձաւ, նրան ուղարկեցին վաթսունական թւականներին յայտնի ֆրանսուհի M-me Ֆավրի դպրոցը, ուր նա սովորեց ֆրանսերէն լեզուն, միաժամանակ ուսանելով մայրենի բարբառը։

Վաղաժամ կորցնելով իր մօրը՝ դեռահաս Կատօյի դաստիարակութեան գործը ընկաւ նրա հօր վրա, որը բարոյապէս բարձր յատկութեան տէր մի մարդ լինելով՝ իր դստեր վրա մեծ ազդեցութիւն գործեց, ներշնչելով նրա մատաղ հոգու մէջ մարդասիրական, հումանիտար գաղափարներ։

1868 թ., 16 տարեկան հասակում աւարտելով M-me Ֆավրի դպրոցը, նա սկսեց զբաղվել վրաց գրականութեան ուսումնասիրութեամբ, իսկ 1870 թւին նա արդէն դուրս եկաւ գրականութեան ասպարէզ, 18 տարեկան հասակում տպագրելով «Դրօէբա» թերթում իր գրական անդրանիկ աշխատութիւնը՝ «Գիւղացիութեան կարծիքը գիւղական դպրոցների մասին» խորագրով։

Սկսած այդ օրից, նա անխոնջ կերպով աշխատում է գրականութեան մէջ, վառ մասնակցութիւն ունենալով և հասարակական կեանքում։

Ե. Գաբաշվիլին իր բազմաթիւ գեղարուեստական, վիպական և մանկական գրուածքները զետեղել է վրաց մամուլի այլևայլ օրգաններում՝ խտրութիւն չը դնելով նրանց ուղղութեան մէջ։

Նրա ստուարաքանակ գրուածքների ժողովածուն վերջերս լոյս տեսաւ մի մեծ գրքով, հրատարակութեամբ Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկերութեան, որի մէջ զետեղված է յայտնի հասարակական գործիչ քննադատ Կիտա Աբաշիձէի քննադատութիւնը Եկ. Գաբաշվիլիի աշխատութիւնների մասին, քննադատութիւն՝ որը լուրջ և բազմակողմանի ուսումնասիրութիւն է։

Նա առանձնապէս մեծ ուշադրութիւն է դարձրել մանկական գրականութեան վրա, իր գրուածքները զետեղելով մանկական «Ջէջիլի» և «Նակադուլի» հանդէսների բազմաթիւ համարների մէջ։ Այս բոլորից ի զատ, նա աշխատել է նաև թատրոնական գործի օգտին, իր աշխատութիւններից մէկը յարմարեցնելով բեմի համար։

Նրա գրչին են պատկանում բազմաթիւ հրապարակախօսական յօդուածներ, օրվայ այլ և այլ հրատապ հարցերի մասին գրված։

Առանձնապէս նրան հետաքրքրող եղել է վրացի կնոջ իրաւական, բարոյական, մտաւոր և արհեստագիտական զարգացման հարցը, որպիսի նպատակով նա ի միջի այլոց հիմնեց վրացի չքաւոր կանանց համար կար ու ձևի դպրոց։

Վրացի գիտակից կանանց շրջաններում նա եղել է կենտրոնաձիգ ոյժ, համախմբելով նրանց իր շուրջը և գործելով այնպիսի կարևոր գործիչների հետ, որպիսիներն են մանկական «Ջէջիլի» հանդէսի բազմաշխատ խմբագիր Անաստասիա Թումանեան-Ծերեթէլին, Եկատերինա Մեսխին և այլք։ Եկ. Գաբաշվիլին սիրելի է եղել վրացի կանանց համար, և դրան պէտք է վերագրել այն, որ այսօր դրանք են ամենից մեծ սիրով դիմաւորում յարգելի յօբելեարին։

Չը նայած իր ծերութեանը, նա մինչև այսօր վայր չէ դրել գրիչը և շարունակում է գրել։

Նա այս բոլոր առաւելութիւնների հետ՝ նաև լաւ հռետոր է և իր ճառերով շատ դէպքերում մեծ ազդեցութիւն է գործել հասարակական մտքի վրա։

Ահա այսպիսի բազմակողմանի և արդիւնալից է տաղանդաւոր կնոջ գործունէութիւնը, որին մեծ ցնծութեամբ դիմաւորում է այսօր վրացի երախտապարտ հասարակութիւնը։

Միացնելով մեծ ձայնը մեր վրացի բարեկամների ցնծալից ովսաննաներին, անկեղծ սրտով ողջունում ենք ալեզարդ բազմավաստակ կնոջ պանծալի 40-ամեայ գործունէութեան յօբելեանը, մաղթելով նրան երկար տարիների կեանք, յօգուտ մեր բարեկամ եղբայրակից վրացի ժողովրդի քաղաքակրթութեան վեհ գործի։

Յար. Գասպարեան

ՄԱՅԻՍ

(Ռօման)

Եկատերինա Գաբաշվիլիի*)

Լուսաբաց է։ Արևի փայլուն ճառագայթները հազիւ գլուխ դուրս հանելով հեռու լեռների ետևից՝ կարմրագոյն շղարշ են [illegible]ռել արար-աշխարհի վրա։

Շղարշի տակից, անմեղ նորահարսի [illegible] դժգոյն կերպով ծիծաղում էր գարնան [illegible]բունիկ պատկերը և մարդու սիրտը [illegible]ութեամբ ու քնքշութեամբ լցնում, [illegible] երազուն դարձնում, կեանքին հոգի [illegible]չում։

Առաւօտեայ զեփիւռը մեղմիկ տար[illegible]բում է անուշահոտութեամբ յղփացած [illegible] նոլորտը և ծառերի տերևները այս [illegible] բերումից ներդաշնակ սօսափիւն են [illegible]ջացնում. վճիտ ջրվէժը քչքչում և [illegible]ջում է, իսկ նրա ափերին ծա[illegible] վարդենիներից մէկի վրա թառած սո[illegible]ցած, մեղմօրէն սուլում է, կարծես եր[illegible] կրելով որ չը խախտի բնութեան հր[illegible] ընթացքը և չը խանգարի նրա նազելի սիրադեղ ներդաշնակ եղանակը։

Ահա հեռուից լսվեց հանդարտ, [illegible] մորմոք հառաչող սրինգը։

Պատշգամբում թիկն տուած կանգնած 16-ամեայ Գանօն (Գայիանէ) և վերից [illegible]տում է այս՝ ինքնին անբիծ հրաշագեղ պ[illegible]կերը։

Նրա սպիտակ շղարշեայ պարեգօտը [illegible]ցում է առաւօտեան զեփիւռը. նրա [illegible] դազոյն դէմքը փայլում է արևի դե[illegible] ճառագայթի ներքոյ, լոյս է սփռում։ [illegible] արևի ճառագայթներով լուսաւորված նրա շագանակագոյն վարսերը, որոնք [illegible] շրջանակի նման պատել են նրա գե[illegible] գլուխը։

Մեղմ ու երանելի քաղցր ժպիտը [illegible] է խաղում նրա վարդագոյն շրթունքն[illegible] անշարժութիւնը։

Ի՞նչն է արթնացրել այդպէս կանուխ [illegible] նազելի մանկան. ո՞ւմն են ժպտում [illegible] շրթունքները. ինչն է խորասուզել [illegible] նազելի, խատուտիկ աչերը. ինչո՞ւ մի[illegible] նա այսօր է զգում այսպիսի հիացմ[illegible] բնութեան գեղեցկութիւնը. ինչո՞ւ է [illegible] նապատկվել այսօր նրա հոտոտելեաց բուրմունքն վարդի. ինչո՞ւ է այսպէս [illegible] ճայնակցում նրա փոքրիկ սրտիկը [illegible] գեղգեղանքին, աղբիւրի կարկաչին, զե[illegible] ու սօսափիւնին։

Մայիսի պայծառ արևը, նրա զօրեղ [illegible] քուկ ճառագայթը Գանօյի սրտի խորք[illegible] էլ թափանցեց, լոյս սփռեց նրանում, [illegible] մացրեց և ուռճացրեց, կոկոնից և ծաղկ[illegible] րեց այն քաղցր, անմահ դրախտային [illegible] ղը, որին սէր, երանութիւն անունն [illegible] տալիս։

Գանօն սիրում է, Գանօն ձգտում է։ [illegible] րէկ երեկոյեան, լուսնի լոյսի ներքոյ, [illegible] րոյ այդ անխուսափելի վկայի լոյսի [illegible] Գանօն առաջին անգամ զգաց, որ իր [illegible] տը զգայակցում է նրա սրտին, որ իր [illegible] գին պտտվում է նրա շուրջը և իր միտ[illegible] նրանից լաւ ոչ ոքի չէ գտնում։

Թարգ. վրաց. Յ. Գ[illegible]

ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՁԱՅՆԸ

Շատ, չափազանց շատ է գրվել հայ [illegible] ղովրդի գաղթականութեան պատճառն[illegible] մասին։ Շատ տեսակ բացատրութիւն [illegible] տրվել այդ բանին։ Հողի սակաւութի[illegible] վատ կառավարութիւն, կեանքի անապա[illegible] վութիւն։

Վերջիններովս էր բացատրվում գաղ[illegible] Թիւրքահայաստանից։

Բայց ինչո՞ւ է գաղթում ռուսահայը, ին[illegible] է գաղթում նա Շիրակից, Էջմիածնի, [illegible] բանից, Շարուր-Դարալագեազի, Նախիջ[illegible] նի և միւս գաւառներից։

Ինչո՞ւ։

Տնտեսական ապահովութիւն գտնելու։

Բայց ինչո՞ւ նա այդ ապահովութիւնը չէ գտնում տանը։

Ասում ենք, որ հող չունի, որ նա սակաւահող է։

Հայ ժողովրդի, գիւղացի ժողովրդի [illegible] ապրելը և նրա կարիքների հետ ի մօտոյ գործ ունենալը ցոյց տուեց, որ Կովկասի հայերի գաղթականութեան պատճառները բոլորովին սխալ են լուսաբանված։

Մեր ժողովուրդը չէ մշակում և չէ կարողանում մշակել իր ունեցած հողաբաժնի կէսը, մի երրորդ մասը։ Մշակած բաժնից էլ չէ ստանում սպասած արդիւնքի քառորդն անգամ, իսկ երբեմն կորցնում է և սերմը և դրած աշխատանքը։

Երկու-երեք ձախորդ դէպքեր, և սա արդէն յուսահատվում է, ընկնում պարտքերի

*) Տեղի սղութեան պատճառով այս համարում զետեղում ենք ներկայ րօմանը միայն, յետագային թողնելով նրա գրուածքներից մի երկու լաւագոյն կտորների թարգմանութիւնը տալ մեր ընթերցողներին։ Խմբ.

տակ և ձեռք առնում գաղթականութեան գաւազանը։

Գնում է նա որբ, յուսահատ և բեկված սրտով սիրելի ընտանիքից և զաւակներից հեռու, հայրենի հողից և պապենական սրբութիւններից կտրված։

Եւ դուք կը տեսնէք յիշեալ բնութեամբ հարուստ գաւառների հայերին Ռուսաստանի բոլոր վաճառաշահ քաղաքներում որպէս բեռնակիրներ, բանուորներ, արեւածաղիկ կամ լիմօն վաճառողներ, կօշիկ սրբողներ և այլն և այլն։

Ինչո՞ւ է թողել ու փախել նա իր բնաւորից. ինչն է քշում նրան դէպի այս վայրերը, դէպի հեռաւոր Ամերիկան։

Միթէ նրա հայրենի հողը բերրի չէ. միթէ նրա հայրենիքի արեգակը ուժասպառ է եղած և իր կենսատու ճառագայթներով նոր էներգիա, նոր ոյժ և հարստութիւն չէ լցնում նրա հայրենի հողի շերտերի մէջ։

Միթէ այդ հողը չէ, որ միլիօնաւոր մարդկանց կեանք է տուել և իր զաւակներին հարստութեամբ շարժել դրացիների և հեռաւոր ազգերի նախանձը։

Միթէ նոյն հողը չէ, որ անհաւատալի բերք է տալիս նոյնիսկ նահապետական ձեւով մշակված Շարուրում, Ղամարլուի շրջանում, Զանգիբասարում, Սուրմալուի և էջմիածնի գաւառների բազմաթիւ վայրերում, Նախիջեւանի գիւղերում, կամ աւելի ուղիղն ասած՝ նոյն այդ գիւղերի այն մասերում, որոնք ցանվում և մշակվում են։

Շարուրի գաւառում մի դեսեատին հողի գինը շատ տեղ հասնել է 4—5 հազարի, Նախիջեւանի գիւղերում 1000—1500 ր., իսկ Զանգիբասարում և Ղամարլուի շրջանում 2—3 հազարի։

Եւ այս՝ ոչ թէ հողի պակասութիւնից, այլ բոլորովին այլ հանգամանքից։

Նոյն այդ ոսկու գին հողաբաժիններին կից, դուք կարող էք ամենաչնչին գնով ձեռք բերել կամ կապալով վերցնել ահագին տարածութիւններ։

Եւ այդ հողաբաժինների ոյժը, բաղադրութիւնը, արեւից ստացած ջերմութիւնը նոյնն է, ինչ որ առաջինները։ Այդ հողաբաժիններն ընդունակ են նոյնպիսի հարուստ բերք տալու, որպիսին տալիս են առաջինները։ Իսկ նրանք տալիս են դեսեատինից տարեկան 300—800 րուբլի։ Սարդարապատի, Ղարաղալայի, Դաւալուի, Սադարակի, Խոկի, Ագնաբերդի, Ղվրախի, Ղարաչուխի և Նախիջեւանի մօտերքը դուք կարող էք գնել կամ կապալով վերցնել ահագին հողաբաժիններ։ Ղարաչուխ գիւղն ունի 6000 դեսեատին, Խոկը մօտ 14,000, միւս գիւղերից շատերը 1500—3000, և նրանք աղքատ են։

Դաւալուի, Ագնաբերդի, Ջահուկի, Շըխմահմուդի, Շաքարաբադի հողերը հսկայական տարածութիւն ունեն։ Կղնութի, Նէհրամի, Թազա գիւղի դաշտերն հիանալի են և ընդարձակ։ Հողի կազմութիւնն անհաման, բայց բնակիչներն հազիւ են ծայրը ծայրին հասցնում։

Այստեղ պետական ահագին հողաբաժիններ կապալով են տրվում այնպիսի գնով, որ ուղղակի ծիծաղելի է թւում։

Իլդուն դարասի 2000 դեսեատին՝ տրված է 104 րուբլու, Բէյուկ դուզը 1500 դեսեատին՝ 150 ր., Ղումլիջան 664 դեսեատին՝ 190 րուբլու, Փիրջիվարը՝ 804 դեսեատին՝ 845 րուբլու, Դէյդաշը և կից հողաբաժիններ 3010 դեսեատին՝ 1500 րուբլու և այլն և այլն։

Եւ այդ հողաբաժինները ամենաբերրի և բամբակի մշակութեան, խաղողի այգիների պէտքական անհաման տարածութիւններ են՝ ընկած բոլորովին ամայի, ինչպէս և գիւղական հողաբաժինների մեծագոյն մասը։

Ի՞նչ է պատճառը։

Պատճառը նրանց «անջրդի» լինելն է, իսկ վերջինս առաջ է գալիս միմիայն ագիտութիւնից և մեր ջրաբաշխական վարչութեան անպատրաստութիւնից և սահմանափակ գործունէութիւնից։

Մարդիկ գաղափար չունենալով բնութեան մէջ կարեւոր չորս տարրերի համեմատական հաւասարակշռութեան մասին, ջրի վրայ նստած, ծարաւ կոտորվում են և մընում ամայի անապատում։

Վերջին թռուցիկ ուսումնասիրութիւնս ցոյց տուեց, որ այդ տարածութեանց տակ կան ստորերկրեայ գետեր և գետակներ, արեսիեան և արտեզեան ջրեր, և այն՝ 12-ից մինչև 30 սաժէն խորութեան վրա, իսկ միւս ջրերի խորութիւնը հասնում է 2-ից 12 սաժէնի։

Ժողովուրդը հասկացողութիւն չունի բազմաջուր ջրհորների, ջրամբարների ու ջուր բարձրացնող մեքենաների մասին։ Նա կորցնում է տարիվայ բերքն այնտեղ, ուր 4—10 արշին խորութեան վրա առատ ջուր կայ։

Նա անհաւատալի գումարներ է վճարում ամառվայ ոռոգութեան համար հարկաւոր ջրի։

Նախիջեւանի մօտերքը մի դեսեատին բամբակ ջրելու համար նա տալիս է ջրի տէրերին 50—150 րուբլի և տալիս է ձմրանից, գարունից, որպէսզի ապահով լինի ստացվելիք բերքի վերաբերութեամբ։

Իսկ կանոնաւոր ոռոգված դեսեատինից նա ստանում է 4—8 հարիւր րուբլի։

Ով որ ջուր ունի, նրան ամբաձիգներով չէք կարող հողից կտրել ու հայրենիքից հեռացնել։ Նա իր հողագործութիւնը ոչ մի գիրուկ պաշտօնի հետ չի փոխի, որովհետև նա ազատ է և ապահով։

Եւ ժողովուրդը գիտէ ջրի գինը, նրա նշանակութիւնը։

Նա հարուստ է հողով, բայց նա ջրի աղքատ է։ Նա չէ կարող օգտվել իր հայրենի հարուստ բնութիւնից միմիայն ջուր չունենալու պատճառով և այնպիսի պայմաններ է առաջարկում ջրի փոխարէն, որին ոչ մի նաւթային, հանքային և առեւտրական գործ համեմատվել չէ կարող։

Նա ձեզ ամեն տեղ ասում է, որ եթէ ջուր ունենայ՝ ոչ ոքի չի թողնի հայրենի հողը և օտարութեան չի դիմի։ Թմբուլցի թուրքը ձեզ պնդում է, որ մի թիզ հողը մի «բաջալուլու» (ոսկի) արժէ, միայն եթէ ջուր ունենայ։

Եւ այդ հողերի ոռոգութեան համար անհրաժեշտ ջուր գտնելը բոլորովին դժուար ու անհնարին չէ։ Նա միմիայն սպասում է մեր նախաձեռնողներին։

Նա սպասում է մեր դրամատէրերի և գիտունների նախաձեռնութեան, որոնց կը տայ մէկին տասը, քսան և աւելի։

Եւ ես առաջարկում եմ մեր հարուստներին և ինտելիգենտ նախաձեռնողներին՝ կազմել մի բաժնետիրական ընկերութիւն, կազմել «կովկասեան ընկերութիւն անջրդի հողեր ոռոգելու և բնակեցված վայրերին առողջ ջուր տալու», և պնդում, որ ոչ մի գործ այնքան բեղմնաւոր և արդիւնաբեր չէ կարող լինել նախաձեռնողների համար, որքան այդ մեծ և խոշոր սուրբ գործը։ Ոչ մի քարոզ, ոչ մի հայրենասիրական կոչ այնպէս չի վերադարձնի հայրենիքից փախչողներին, ինչպէս իրանց բերրի և բարեխից դաշտերը և գործ դրած աշխատանքի կանոնաւոր վարձատրութիւնը։

Մենք, որ ունենք արդէն բազմաթիւ ընկերութիւններ և առաջարկ ենք անում հիմնելու նոյնիսկ «վաքֆաբաքցի» մի նոր ընկերութիւն, պարտաւոր ենք լուրջ կերպով մտածել և օր առաջ իրականացնել առաջարկս, ապա թէ ոչ՝ կը կորցնենք մի մեծ գործ և հայրենի ժառանգութիւնից մեզ հասնող հողաբաժինն էլ։ Այժմս կոչ եմ անում մեր լրագրութեան և ունեւորներին՝ արձագանք տալ առաջարկութեանս և շտապել. շտապել, որովհետև բացի մարդկանց փախուստից, բացի գաղթականութեան կարծանիչ հոսանքից՝ մենք կորցնում ենք ահագին հարստութիւն, որը պէտք է վարձատրէր մեր աշխատանքը, բեղմնաւորէր գիւղացու սերմը և հիմնովին բարեփոխէր նրա կեանքն ու կենցաղավարութիւնը։

Առաջարկս բարեգործական չէ, այլ կուլտուրական և առեւտրական։

Գործ դրված ոչ մի կոպէկը չի կորչի և մէկին հարիւր կը ստացվի։

Գ. Մուրադեան

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ԴԱՒԻԹ ԴԱՒԹԵԱՆ

Սոսկալի և մահվան չափ ծանր մի լուր լսեցի երէկ։ Կայծակի ուժգնութեամբ հարուածեց ինձ այդ բօթաբեր համբաւը։

Սամսոնում սրտի պայթիւնից յանկարծամահ է եղել իմ սիրելի ընկեր, տաղանդաւոր և մեծ ապագայ խոստացող ջութակահար Դաւիթ Դաւթեանը, որի անունը շատ քաջ ծանօթ է մեր հասարակութեան։

Շատ անգամ են զարդարել նրա ջութակի արձակած ախորժալուր ձայները ինչպէս իմ, նոյնպէս և հայ ու օտարազգի հասարակութեան լսելիքները։

Եւ ահա անգութ, անագորոյն մահը խլեց մեզանից մեր սիրելի արտիստին, դուրս կորզեց նրան մեր ձեռքից։ Էլ չենք լսի նրա ջութակի քաղցրահնչիւն խաղերը։

Սարսափելի է, ծանր է այս կորուստը։

Դեռ ափթիթ, ծաղիկ հասակում, հազիւ 32 տարեկան, վախճանվեց հայ ժողովրդի ծոցից ծնված տաղանդաւոր զաւակը։

Գործելու, աշխատելու որպիսի եռանդ կար նրա մէջ, բայց դաժան մահը ամեն ինչ խորտակեց, ոչնչացրեց։

Դեռ մի երկու օր առաջ ինձ գրած ընկերական մի նամակի մէջ իր նորանոր ծրագիրների, անելիքների մասին էր գրում, ոսկէ ծրագիրներ էր կազմում։ Սամսոնից մտադիր էր Մարզվան գնալ, իսկ այնտեղից Հիւսիսային Կովկաս անցնել՝ Նոր-Նախիջեւանում, Ռոստովում, Եկատերինոդարում և այլուր համերգներ տալու համար։ Իսկ ապա մտադրութիւն ունէր Ամերիկա անցնել նոյն նպատակով։

Բայց այս ամենը խորտակվեցին սոսկալի մահվան շնորհիւ։ Հանգուցեալը երկար ժամանակից ի վեր տառապում էր սրտի բաբախումից։ Երկու տարի առաջ, երբ Ներսիսեան դպրոցում ուսուցիչ էր, նա ծանր րապէս հիւանդացաւ, և մենք, նրա մերձաւորներս հազիւ դուրս կորզեցինք նրան մահվան ճանկերից։

Լինելով վերին աստիճանի զգայուն, մաքուր և շուտ տպաւորվող հոգու տէր, շնորհիւ վերոյիշեալ ծանր և անբուժելի հիւանդութեան, նրա կեանքին միշտ վտանգ էր սպառնում։ Բժիշկները նրան խորհուրդ էին տալիս չը յուզվել, հանգիստ կեանք վարել, որպէսզի սպառնացող վտանգից զերծ մնայ։

Բայց միթէ այդ ամենը բաժին են գեղարուեստի ամենաջերմ երկրպագուների և հետեւորդների։

«Սիրելի՝ Ցարութիւն, դու երբեք չը յուսահատվես, ինձմով ապրիր, ես քեզ յիշելով միշտ ոյժ եմ զգում. դու էլ ինձմով ապրիր...

«Անունդ, քեզ յիշելով Մարզվան եմ անցնում. միւս բարով, շատ համբոյրներ...»։

Ահա այն բառերը, որոնցով վերջացնում էր ինձ ուղղած իր վերջին նամակն իմ սիրելի ընկերը, իմ ողբալի Դաւիթը։

«Եթէ մենք միասին բլլանք, կարծում եմ աշխարհ մը կրնանք քակել. ու շինել»,— այս խօսքերով էիր ոգեւորում ինձ, սիրելի Դաւիթ. բայց այժմս անգութ մահը քո բազմատանջ կեանքին վերջ տուեց։ Դու էիր միայն ինձ ոգեւորողը, քո սիրազեղ խօսքերն էին, որ ինձ յուռետեսիս կեանք էին ներշնչում։

Ո՞վ պիտի փոխարինէ քեզ։

Ջէ որ մեր խղճուկ, անապատանման կեանքը ջութակահար Դաւթեաններ շատ տարիների ընթացքում հազիւ մէկն է ծնում։

Ողբում եմ այդ անփոխարինելի կորուստը։

Խորը խոցված սրտով, աչքերիցս արցունքի վճիտ կաթիլներ ծորալով, ողբում եմ, քո սիրելի Դաւիթի վաղաժամ մահը։

Ձեռքս թուլացաւ, էլ չեմ կարողանում շարունակել. ուզում էի կենսագրութիւնդ գրել, բայց ոյժերս ինձ չեն հնազանդվում որովհետև անչափ ծանր տպաւորութիւն գործից ինձ վրա քո մահվան բօթը։ Ցաւալիենական հանգիստ քո աճիւնին։

Խորին յարգանք քո անմոռաց յիշատակին։

Sit tibi terra levis.

Ցար. Գասպարեան

ԳՈՐՈՒ ԳԱՒԱՌԻ ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԺՈՂՈՎԸ

Ապրիլի 13-ին Գորի քաղաքում բացվեց Գորու գաւառի ուսուցիչ-վարժուհիների անդրանիկ ժողովը նախաձեռնութեամբ Սուրամի աւ.-ուսուցիչ Արշ. Գրիգորեանի և քարտուղարութեամբ Ցխինվալի աւ.-ուսուցիչ Յովհ. Դաւթեանի։ Ժողովներին մասնակցում էր Ուս. Մ. Ներկայացուցիչ Գ. Գարգիչեանը։ Առաջադրված հարցացուցակը հետեւեալն էր. 1) դպրոցական ծրագրի և կանոնադրութեան քննութիւն, 2) մանկական գրականութիւն և ընթերցանութիւն, 3) մանկական պարտէզ կամ նախակրթարան, 4) ուսուցչական միութիւն, 5) ուսուցչական էկսկուրսիա, 6) մանկական էկսկուրսիա, 7) ուսուցչական դասախօսութիւններ և 8) Գրիգոր Բաղդասարեան Խիթարեանցի ուսուցչական երեսնամեայ գործունէութեան յօբելեանի տօնը։

Նախ քան բուն խնդիրներին անցնելը ուսուցիչ Յովհ. Դաւթեան հերթից դուրս խօսք խնդրելով նախագահից՝ առաջարկեց մի հեռագիր ուղարկել Միսաք Ասլեանին՝ նրա 25-ամեայ ուսուցչական գործունէութեան յօբելեանի առիթով, որը այդ երեկոյ տօնվելու էր. առաջարկութիւնը ընդունվեց. անմիջապէս կազմվեց հեռագիրը հետեւեալ բովանդակութեամբ և ուղարկվեց յօբելեարին. «Գորու գաւառի ուսուցիչ վարժուհիների շրջանային ժողովը շնորհաւորում է ձեր 25-ամեայ ուսուցչական բեղմնաւոր գործունէութիւնը»։ Այնուհետեւ ժողովն անցաւ էական խնդիրներին։ Առաջ եմ բերում նրա համառօտակի ընդհանուր եզրակացութիւնները։

1) Դպրոցական ծրագրի և կանոնադրութեան քննութեան հարցին ժողովը նուիրեց 5 նիստ. այդքան նիստերում աչքի անցկացնելով իւրաքանչիւր առարկան՝ ժողովը ի վերջոյ եկաւ այն եզրակացութեան, որ էջմիածնի կենտրոնական ժողովի առաջադրած ծրագիրը շատ թերութիւնների հանդէպ ունի նաև խոշոր առաւելութիւններ, այնպէս որ այդ թերութիւնները կրճատվելուց յետոյ ծրագիրը կը դառնայ օրինակելի մեր ծխական ուսումնարանների համար*)։

2) Ի նկատի առնելով մանկական ընթերցանութեան օգտակարութիւնը և դրա անհրաժեշտութիւնը ապագայ հասարակութեանը գիրք տալու համար՝ որոշեց. ա) հայոց լեզուի դասերից մէկը յատկացնել ընթերցանութեան, բ) պարտաւորեցնել (համոզել) հոգաբարձուներին տարեկան մի փոքրիկ գումար յատկացնել ամսաթերթեր ու գրքեր ստանալու։

3) Ժողովը որոշեց բանալ օտարախօս վայրերում նախակրթարան, որ առանց դրան դժուար է կանոնաւոր դասընթացքը անցնել յետագայ դասարաններում։

4) Ի նկատի ունենալով որ վերջին ժամանակներս Կովկասեան հայ ուսուցիչ-ուսուցչուհիների Միութիւնը լուրջ ուշադրութիւն է դարձնում և գաւառի ուսուցիչների վրա, ժողովը որոշեց Գորու շրջանում ևս կազմել Ուսուցչական Միութեան ճիւղ, որի համար և կազմվեց պաշտօն առանձին արձանագրութիւն։

5) Որովհետև էքսկուրսիաներն ունեն դրական և պատմական մեծ նշանակութիւն, ժողովը որոշեց յունիսի 10-ին կազմակերպել ուսուցչական էկսկուրսիա դէպի Բակուրիանի, և, եթէ միջոցները ներեն, այնտեղից անցնել Ջաւախքի գաւառը։

6) Ժողովը որոշեց յաճախ կազմակերպել մանկական էկսկուրսիաներ գիւղի, աւանի կամ քաղաքի շրջակայքը՝ բացատրելով աշակերտներին բնութեան զանազան երեւոյթները և պատմական վայրերը։

7) Ուսուցչական դասախօսութիւնների մասին էլ ժողովը որոշեց արձակուրդներին յաճախ կազմակերպել մանկավարժական դասախօսութիւններ. ուսուցիչներից ոմանք կընտրեն մանկավարժութեան վերաբերմամբ թեմա և կը խօսեն, որտեղ տեղի կունենայ կարծիքների փոխանակութիւն. կարելի է նաև խնդրել Ուսուցչական Միութեան կենտրոնական բիւրոյին, որ նա այնտեղից ուղարկէ իր ձեռնհաս դասախօսներին՝ մի քանի մանկավարժական հարցերի մասին դասախօսելու։

8) Գորու գաւառի ուսուցչական շրջանային ժողովը, ի նկատի ունենալով որ ամբողջ երեսուն երկար ու ձիգ տարիներ Գրիգոր Բաղդասարեան Խիթարեանցը իր կեանքը մաշել է աշակերտական կրթութեան, մատաղ սերնդի դաստիարակութեան գործի համար, կրել է ամենադժուար պայմանները, ժողովը միաձայն որոշեց տօնել նրա 30-ամեայ ուսուցչական բեղմնաւոր գործունէութեան յօբելեանը ներկայ ուսումնական տարվայ վերջը, և այդ առիթով կազմվեց մի առանձին խորհրդակցութիւն։

Չորրորդ կէտը դրական լուծման յանգելուց յետոյ ժողովն անցաւ Միութեան ճիւղի վարչութեան, անձնափոխանորդների և վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամների ընտրութեան։ Վարչութեան անդամ ընտրվեցին՝ օր. Արաքսի Ամատունի, Յովսէփ քահ. Առիւծեան և Գրիգոր Խիթարեան. անձնափոխանորդներ՝ օր. Վարվառէ Խիթարեան և Ցակով քահ. Խուցեան. վերաստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ ընտրվեցին՝ օր. Սօնիկ Տէրտէրեան, պ. պ. Արշ. Գրիգորեան և Յովհ. Դաւթեան։

Ժողովները տեւեցին մինչև ամսիս 17-ը. վերջին ժողովին, երբ աւարտվում էին պարապմունքները, Ուսուցչական Միութեան ներկայացուցիչ Գարեգին Գարգիչեանը մի հրաժեշտի ճառ արտասանեց, որը ընդունվեց ծափահարութեամբ։

Ցխինվալցի Վանօ

Ցխինվալ, 19 ապրիլի

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թէ աշխարհական, թէ քահանայ, թէ վարդապետ կարող են ընտրվել կաթողիկոս։ Բոլոր աստիճանները հոգեւորականների տրվում են, բաշխվում են, շնորհվում՝ կաթողիկոսութիւնից ջոկ։ Կաթողիկոսը ընտրվում է։ Կարելի չէ լինել եպիսկոպոս՝ վարդապետ չեղած և արքեպիսկոպոս՝ եպիսկոպոս չեղած։ Կաթողիկոս լինելու համար կարիք չը կայ այս կամ այն աստիճանի։ Ահա ինչու Պօլօժենիէն խօսում է պատգամաւորների մասին, ընտրութեան ձեւի, եղանակի մասին և լռում է բոլորովին կաթողիկոսների մասին։ Սահմանափակել մեր եկեղեցու իրաւունքները և ճգնել համոզել, որ մենք իրաւունք չունենք ընտրել վարդապետից կաթողիկոս՝ կը նշանակէ Պօլօժենիէի շարունակութիւնը գրել և այն էլ անհամ, անպէտք և վնասակար շարունակութիւն...

Ես հասկանում եմ, որ կղերականները վրդովվում են, թէ մի գուցէ մի աշխարհական, կամ մի քահանայ և կամ մի վարդապետ ընտրվի կաթողիկոս։ Թող վրդովվեն։ Եթէ հրապարակի վրա դրված լինի մի պատկառելի անձն, մենք բոլորս կը խոնարհվենք։ Արգելո՞ւմ է արդեօք Պօլօժենիէն ընտրել կաթողիկոս աշխարհականներից կամ վարդապետներից։ Ո՛չ։ Արգելում են գուցէ մեր եկեղեցական աւանդութիւնները, մեր եկեղեցու ոգին։ Ոչ։ Ուրեմն թող վճռելի չերեւայ մեզ համար այն հարցը, թէ արդեօք ունենք իրաւունք մենք ընտրել կաթողիկոս աշխարհականներից կամ վարդապետներից, մանաւանդ վարդապետներից, որովհետեւ նրանց մէջ կան արժանաւորներ։ Համեմատաբար աւելի երիտասարդ, նրանք Հայրապետական Աթոռի մէջ կը տեսնեն ոչ թէ միայն մի պատուի բարձ, նրանք եռանդով կաշխատեն ծառայել ազգին։ Եւ այդ կողմից իմ բոլոր համակրանքս հայր Վարդազարեան վարդապետի կողմն է։

Եւ երբ ամեն կողմից լսվում է տրտունջ, թէ չունենք ոչ մի արժանաւոր հոգեւորական, դա չափազանցութիւն է։ Արժանաւոր հոգեւորականներ ունենք։ Քանի դեռ կային մեր առաջ նշանաւոր, հռչակաւոր, պատմական դէմքեր՝ Ներսէս Վարժապետեան, Մուրադեան, Խրիմեան, Իզմիրլեան, ընտրելը հեշտ էր։ Պատգամաւորները գալիս էին էջմիածին պատրաստ պատգամներով։ Դա կատարեալ ժողովրդական ընտրութիւն էր։ Գուցէ ժողովուրդը և սխալվում էր, որովհետեւ ժողովուրդը ունի իր կուռքերը, որոնց հեղինակութիւնը նա ճանաչում է և ընդունում է անպայման, մինչդեռ հեղինակութիւնը կաթողիկոսի համար դեռ բոլոր բանը չէ, և յայտնի ազգային գործիչներ դառնալով կաթողիկոս՝ անգամ կորցրել են իրանց հեղինակութիւնը։ Այժմ չը կան կուռքեր, չը կան պատմական հեղինակաւոր դէմքեր։ Բայց այդ չէ նշանակում, որ մենք չունենք արժանաւոր թեկնածուներ։ Բնաւ։ Մեր Հայրապետական Աթոռը ունի մի առանձին հրապոյր, առանձին յատկութիւն և առանձին գաղտնիք։ Գիտէք ինչումն է այդ գաղտնիքը. ով էլ որ նստի այդ Աթոռը, դառնում է արժանաւոր կաթողիկոս, իր կամքը, սէրը, սիրտը, ոգին ազգին անբաժան նուիրած։ Միթէ չէք յիշում Մակար կաթողիկոսին։ Մենք հակառակ էինք նրա ընտրութեանը, նրա՝ սուրբ կարգը ընդունելուն. մենք չէինք ուզում նրան, չէինք ընդունում։ Սակայն Մակար կաթողիկոսը ազգային ոգուց չը շեղվեց և լաւ կաթողիկոս մնաց... չար ժամանակ...։ Թող լռեն բամբասողները, թէ մենք չունենք արժանաւոր թեկնածու։ Ազգը ուղղակի չէ ընտրում կաթողիկոս, նա ընտրում է պատգամաւորներ։ Տուէք մեզ լաւ պատգամաւորներ, ահա ինչումն է այժմ հարցը, ողջ հարցը։ Պարտաճանաչ, ազնիւ, խելացի պատգամաւորներ ընտրենք, պատգամաւորներ, որ չը պատկանեն թայֆայական կուսակցութիւններին, որ տոգորված լինեն մի կրակով՝ ազգին ծառայելու բուռն տենչով։ Պատգամաւորները եթէ ազնիւ, խելացի, բանիմաց ազգասէրներ լինեն, ամեն ինչ փրկված է։ Եւ ինչու մեր պատգամաւորները լինելու չեն ազնիւ, խելացի, բանիմաց։

Յուսահատվելը ամօթ է։ Տրտնջացողները բամբասողներ և փոքրոգիներ են։ Այսուհետեւ մի կրկնէք, թէ կաթողիկոսացու չունէք, դուք ստորացնում էք ամբողջ ազգը ամենաանհիմն կերպով։ Տուէք մեզ միայն պատգամաւորներ, ազնիւ, բանիմաց պատգամաւորներ, և մենք կը տանք ձեզ լաւ և արժանաւոր պետ, որի առաջ մենք բոլորս էլ իբրև մի մարդ՝ կը խոնարհենք...։

Գր. Չալխուշեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Կովկասի Փոխարքան Պետական Դումային օրինագիծ ներկայացրեց, որի համաձայն 1911 թ. յունիսի 1-ին կովկասեան ուսումնարանական շրջանում հաստատվում են ժողովրդական դպրոցների տեսուչների 9 նոր պաշտօններ։

✦ Վաղը, մայիսի 2-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, Թիֆլիսի հասարակական գրադարանի շէնքութեան մէջ տեղի կունենայ Մոսկվայի Հնագիտական Ընկերութեան Կովկասի բաժանմունքի նիստը։ Պարապմունքի առարկաներն են. բաժանմունքի գործունէութեան տարեկան հաշիւը և Դօպաէվի ռեֆերատը վրաց լեզուի քերականութեան մասին։

✦ Այսօր, մայիսի 1-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում (Աբաս-Աբադեան հրապ., ս. տ.) նշանակված է «Լոյս» Ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։

✦ Թիֆլիս են եկել օպերային երգիչ տենօր Ն. Ղուկասեան իր կնոջ՝ օպերային երգչուհի Իտա Արդի հետ։ Երգիչ ամուսինները ծանօթ են Թիֆլիսին, իբրև Արքունական թատրոնի անցեալ տարվայ օպերային խմբի անդամներ։ Նրանք կը մնան Թիֆլիսում մի քանի շաբաթ և մտադիր են տալ կօնցերտ Թիֆլիսի Ժողովարանում։ Ղուկասեան ամուսինները հրաւիրված են Ֆիգների կողմից Պետերբուրգ՝ մասնակցելու Պետերբուրգի Ժողովրդական Տան օպերային ներկայացումներին։ Ղուկասեանը դեռ վերջնական պատասխան չէ տուել։

✦ Ստացանք Ս. Քրիստոստուրեանից՝ փոխարէն ծաղկի՝ 8 րուբլի յօգուտ չքաւորների։

✦ Մայիսի 6-ին Ժողովրդական Տանը տեղի կունենայ ռուսաց երաժշտասէրների խմբի անդամ Եսայի Ագասովի (Ագասեան) բենեֆիսը. կը ներկայացվի «Ֆաուստ» օպերան։

✦ Այսօր տեղի կունենայ չորրորդ ձիարշաւը, որից յետոյ կը լինի Փոխարքայի պահակների ջիրիդախաղը։

✦ Մայիսի 14-ին Մուշտայիդ այգում տեղի կունենայ զբօսանք յօգուտ կանանց բարձր դասընթացքի աղքատ աշակերտուհիների։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ախալքալաք, 20 ապրիլի

Պարտք ենք համարում շնորհակալութիւն յայտնել օրիորդներ՝ Մ. Երամիշեանին, Ա. Տէրտէրեանին և հոգաբարձութեան անդամ պ. Աթայեանին, որոնք Զատկի տօներին հանգանակեցին 67 ր. 50 կ. ծխական դպրոցիս չքաւոր աշակերտների համար հագուստներ, կօշիկներ և գլխարկներ առնելու։ Այսօր մի շարք աշակերտներ բաղդաւոր են զգում իրանց նոր հագուստների մէջ. մենք չենք կարող չարձանագրել նրանց անսահման բերկրութիւնը։

Այս փոքրիկ գործը թող վարակիչ հանդիսանայ տեղիս մի շարք ունեւորներին, որոնք ամեն տարի յիշեն այն թշուառ մանուկներին, որոնք ցնցոտիների մէջ բոլորում են տարիներ։

Նաև շնորհակալութիւն գիմնազիստ Կար. Կարապետեանին, որ նկարեց և դպրոցիս նուիրեց Խաչատուր Աբովեանի մեծադիր իւղաներկ պատկերը։

Աւ.-ուսուցիչ՝ Գ. Հայկունի

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Պետական Դումային ներկայացվեց մի օրինագիծ ատամնաբուժարանների մասին, որով դասընթացքը աւելանում է մի տարով և դասընթացքների ղեկավարներ լինելու են բժիշկներ։

✦ Պետերբուրգում, մի անյայտ աւտոմօբիլ անցել է Ստոլիպինի աղջկայ վրայով, որը գնում էր ձիով։ Ձին վիրաւորված է, իսկ օր. Ստոլիպինը մնացել է անվնաս։

✦ Սիփէհդարը մնաց պրեմիէրի պաշտօնում։ Սարդար-Ասադը նշանակվեց ներքին գործերի մինիստր։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

*) Ծրագրի մանրամասն քննադատութիւնը շուտով լոյս տեսաւ։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւօտեան ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սեմեոնովսկայա փողոց, № 16.
Տէլէֆօն № 40.
(Ե.ու.կ.) 220. 100—19

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. (երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տէլ. № 1067.
(օ. մ.) 1179. 100—87

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Սիֆիլիսի բժշկութիւն Էրլիխի «606»-ով
Ընդունե- (12½—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Հասցէն (Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա, № 33.
(Сололаки, уголъ Бебутовской и Паскевича. 33.
(Չ.ու.կ.) 1134. 100—91

ՖԵԼԴՇԵՐԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԷՏ
ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ

Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ

Կատարում է կաշուի տակ սրսկումներ, վէրքի փաթաթումն, ղեղերի քսումն, դնում է բանկաներ։ Բժշկութիւն տղամարդի սեռական բուլուբեան, անկարողութեան, սերմնահոսութեան եւ խրազխաբի, հիմնաւոր բժշկութիւն տրիպէրի (սուսունակ), ցոյց տալով հմուտ մասնագէտ բժիշկների։ Օտարերկրեայ հիւանդներին մանրամասն խորհուրդներ և դեղերգրաւոր կերպով։ (Ուղարկել 3 րուբլի)։ Մասսաժ, էլեքտրականութիւն, բժշկական մարմնամարզութիւն։ Ընդունելութիւնը 3—4½ ժամը ամեն օր։ Ծախվում է իր կազմած «Տղամ. եւ կանանց գաղտնի հիւանդ. բժշկարան» նկարներով և բէյեկալներով։ Գինը 50 կոպ., ճանապարհածախս՝ 15 կ.։ Հասցէն. Тифлисъ, Семеновская ул. № 9.
(Կ. Հ.) 160. 50—18

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ

ԳԱՂՏՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԲԺՇԿԱՐԱՆ

նկարներով։ Տղամարդի և կնոջ ծածուկ հիւանդութիւնները, վարակվելուց ազատ մնալու կանոնները և այլն։ Բազմաթիւ խորհուրդներ եւ ռէցէպտներ։ Անհրաժեշտ գիրք բոլոր չափահասների համար, մանաւանդ գաւառներում, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ։ Գինն է 50 կոպ.։ Ճանապարհածախսով 65 կոպ.։ Կազմեց մեղկցին. ֆէլդշէր Ա. ԵՍԱՅԵԱՆ։ Ծախվում է Թիֆլիսում «Կենտրոնական» և «Գուտենբերգ» գրախանութներում և հեղինակի մօտ։ Նաև ծախվում է «Սուսանակ և նրա բժշկութիւնը», նկարներով, խորհուրդներով և բէյեկալներով։ Գինը 20 կոպ., ճանապարհածախս 15 կ.։ Պահանջի մեծութեան պատճառով ապառիկ կամ նալօժով չէ ուղարկվում։ Առաջուց ուղարկել պօստի մարկաներ։ Հասցէն՝ Թիֆլիս, Семеновская № 9. Գումարով պահանջողները զեղչի մասին թող դիմեն առանձին։
(Ե.ու.կ.) 352. 50—8

Մամուլի տակն է և շուտով լոյս կը տեսնի
ԿԱՐԱ-ԴԱՐԻՇԻ
(ՅԱԿՈՎԲ ԳԵՆՋԵԱՆ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ԳՕՇ

վէպը։
(Հ. Կ.) 375. 6—5

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԷՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՋԻԼԻՆ“
ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց։ Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին։ Ծախվում է մեծաքանակ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.։
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայամառ ընթացքը։
ՊԱՀԵՍՏ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով։ Ճանապարհածախսը պօստային սակագնով։
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում։
(Կ.) (П. 12474) 0—13

Ռ Ո Ւ Ս
ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՐՈՂՆԵՐ

Լոյս են տեսել

1) Դ. Այզման։ «Հանգոյցի լուծումը», Թարգմ. Օ. Գենջեանի 3 կ.
2) Լէօնիդ Անդրէեվ։ «Անդրուշութիւն» Թարգմ. Օլգա Գենջեանի 5 կ.
3) Կսենիա Մօրօզովա։ «Ինչու են ջախջախված երջանկութեան թեւերը», Թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 3 կ.
4) Ա. Ի. Կուպրին։ «Տրամվայում», Թարգմ. Օ. Գենջեանի 5 կ.
5) Օսիպ Դիմօվ։ «Վեստալուհի» Թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 5 կ.
6) Ֆեօդոր Սօլօգուբի Նովելլա, «Ոսկէ սանդուխք», Թարգմ. Յակովբ Գենջեանի 8 կ.

Պատրաստվում են տպագրութեան համար հետեւեալ հեղինակների գրուածները. Եվգենիյ Չիրիկօվ, Սերգէեվ-Ցենսկի, Բօրիս Զայցեվ, Ֆեօդոր Սօլօգուբ., Ռեմիզօվ, Սերգէյ Գօրօդեցկիյ եւ այլն։

Վաճառվում են Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներում։

Գումարով առնողներին 20% զեղչ և ճանապարհածախսը հրատարակչի վրայ։ Ուղարկվում է և վերադիր վճարով։ Փոքր քանակութեամբ պահանջողները կարող են ուղարկել դրամի փոխարէն պօստային մարկաներ։

Դիմել՝ Тифлисъ, Елизаветинская 114, Акопу Генджіану.
(Կ.) 114. 5—2

Ցանկացողները կարող են ձեռք բերել մատչելի գներով
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ ՄԻՐԱՔԵԱՆԻ մօտ
Սերգիեվսկայա փող., № 4.
ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ
ՇԱՏ ԱՋՈՂ
ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐԸ
զանազան մեծութեան։
(Հ. Կ.) 431. 3—2

ԽՈՇՈՐ ՍԻՒՐՊՐԻԶ
Կեանքի մէջ մէկ անգամ!!!
600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ միայն 3 ր. 90 կ.
1. Շէնք ժամաց.-անկէր՝ ուղիղ ընթացքով, 6 տ. երաշխաւորութեամբ։
2. Կանացի գեղեցիկ մետաղի ամերիկ. ադամանդով։
3. Կանացի հրաշագեղ մանեակ բազմաթիւ մարգարիտներով և պատենային փականով։
4. Կանացի շէնք եւ էլեգանտ ապարանջան ամերիկ. «Դուբլէ» ոսկուց։
5. Դրպանի շէնք նէսէսսէ՝ 4 առարկան։
6. Մի զոյգ օղ՝ ամերիկ. ադամանդ. և պատ. փականով։
7. Էլեգանտ եւ շէնք կաշուէ պօրտմօնէ։
8. Ալբօմ՝ 50 հեզահոն. նկարներով։
9. Դ-ր ԿՕԽԻ ծխափող-ապպարատ անվնաս ծխելու համար։
10. Մեխանիկ. ծալվող մկրատ՝ չքեղ ֆուտլեարի մէջ։
11. Նոյնպէս եւ 500-ից աւելի հեզահոն. եւ օգտակար առարկաներ։
Բոլոր 600 առարկաների համար, հաշւելով և ժամացոյցը, առնում ենք միայն 3 ր. 90 կ. (ժամացոյցն առանձին արժէ նոյն գինը)։
Վերադիր վճ. ուղարկելուց՝ մէկից մինչև 3 գարնիտուրի համար հաշւվում է 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Հասցէն. О-ву «МЕРКУРИ», Лодзь Л. 46.
Չը հաւանածները յետ ենք ընդունում ու փողը վերադարձնում։
(Հ.Կ.) (В. 31042) 340. 10—4

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է
ԼԵՒՈՆ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

Հայերը Մօլդաւիայում եւ Բուքովինայում

ՊԱՏՄԱ-ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Հետեւեալ բովանդակութեամբ՝
Գաղթականական հոսանքներ Հայաստանից դէպի օտար երկիրներ։ Լեհաստանի հայ գաղթականութիւնը։ Բուքովինայի հայ գաղութը Մօլդաւիայի և Աւստրիայի իշխանութեան ներքոյ։ Բուքովինայի և Մօլդաւիայի հայ գաղութը ներկայումս։ Հայկական ժամանակակից գաղութները—Սուչաւա, Չերնովից, Գուրահումօրա, Սերէթ, Ստանիսլաւ, Կօլոմէա, Բութի և Եաշ քաղաքներում։
240 մեծադիր երեսներ, չքեղ թուղթ եւ տպագրութիւն։
ԳԻՆՆ Է 80 ԿՈՊԷԿ.

Դիմել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներին։ Հեղինակի հասցէն՝ Тифлисъ, Нерсисянъ Семинарія. Հեղինակին դիմողները ստանում են մեծ զեղչ։ 444. 1—1

ԱՅԳԻ եւ ԹԱՏՐՈՆ ԳՕՐԳԻՋԱՆՕՎԻ
Միխայլօվսկի պրօսպ., Մուշտայիդ այգու մուտքի մօտ, տէլէֆօն № 152.
Մայիսի 1-ից ցերեկները, ճաշի ժամանակ, ժամը 2—4-ը
Կը նուագէ ԼԱՐԱՆՈՒԱԳ ԵՐԱԺՇՏԱԽՈՒՄԲ։
Ցերեկները—25% զեղչ։ Գիշերները՝ ժամը 9-ից մինչև 2-ը ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԽՈՒՄԲ։ Ժամը 10-ից բաց բեմի վրա ՎԱՐԻԷՏԷ։
(Ա.Մ.) 452. 2—1

1897 թ. 1908 թ. 1888

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Միխայլօվսկի պր. № 97, տէլէֆօն № 393,

Արհեստանոց, ուր կառքերի անիւներին շրջափակում են շիներ, նոյնպէս և աւտօմօբիլային անիւներին (գիդրավլիկ պրէսս՝ շիներով շրջափակելու ապրանքակիր և օմնիբուս աւտօմօբիլների անիւները)։

Կառքերի շիների ամուր լինելը կախված է նրանց ուղիղ կերպով անիւներին շրջափակելու մէջ, որի համար և արհեստանոցն ունի մասնագէտ-վարպետ։

Շիները կառքերի անիւներին շրջափակելը կատարվում է ձրի։

Շուտով այդտեղ կը բացվի II ՀԱՏԱՎԱՃԱՌ ԲԱԺԱՄՆՈՒՆՔ, նոյնպէս և կատարելագործված գործիքներով սարքաւորված արհեստանոց, ուր կը կատարվեն պնեվմատիկ աւտօմօբիլային շիների նորոգութիւններ
(ՎՈՒԼԿԱՆԻԶԱՑԻԱ)
(ու. կ. ե.) 433. 100—2

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ
ՀԱՆՔԱՅԻՆ ՋՐԵՐ
Առ. և Ա. Մ.
Բ Ո Ւ Ժ Ի Չ — Պահանջեցէք ամենուրեք!
„ՆԱՐԶԱՆ“ | Սեղանատառ | „ԷՍՍԷՆՏՈՒԿԻ № 20.“
ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ (աղի-ալկալեան) №№ 4, 4 նոր, 6, 17, 18, 18 բիւվ. 2, 19, ԲԱՏԱԼԻՆԵԱՆ (անփոխարինելի լուծողական)։ ՍՄԻՐՆՕՎԵԱՆ-ԵՐԿԱԹԱՅԻՆ (պարունակում է մկնդեղ)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԼԷՊԵՇԿԱՆԵՐ (վերացնում է տապը)։ ԷՍՍԵՆՏՈՒԿԵԱՆ ԱՂ (փոխարինում № 17 ջրին)։
ՋՐԵՐԻ ԵՒ ՄԹԵՐՔՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԻՆ—ТИФЛИСЪ, Гановская №№ 8 և 10
Գլխաւոր պահեստը Վարչութեան կից՝ Պեատիգօրսկում։ Պր՚յս-կուրանտները ձրի։
Դիմել՝ Пятигорскъ, Управленіе водъ.
(Կ.) 401. 19—2

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.
Главный складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва
(М. 5195) 57. 24—5

Այն անձերը, որոնք ունեն
ՏՐԱԿՏԻՐԱՅԻՆ ՊԱՏԷՆՏ
եւ ԿԸ ԿԱՄԵՆԱՆ ՎԱՃԱՌԵԼ նրան,
թող դիմեն հետեւեալ հասցէով.
Միխայլօվսկի պրօսպ. № 182.
(Ա.Օ.) 453. 2—1

Լոյս տեսաւ եւ վաճառվում է
„ԳԻՐ“
գրավաճառանոցում
ՍԻՄԷՕՆ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ

ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ

Գրական-քննադատական վերլուծութիւնը։
Գինն է 80 կոպ.
Դիմել՝ Тифлисъ, Книжному маг. „ГИРЪ».
(Կ.ու.) 454. 2—1

ԱԿՑԻՈՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
„ԳՐԱՄՕՖՕՆ“
ԿՈՎԿԱՍԻ ԵՒ ԱՆԴՐԿԱՍՊԵԱՆ ԵՐԿՐԻ
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ
Թիֆլիսում, Գօլովինսկի պր. № 9.
ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ!
ԲԱՒԱԿԱՆԱՉԱՓ ԷԺԱՆԱՑՎԱԾ ԵՆ ԳՆԵՐԸ ԳՐԱՄՕՖՕՆԱՅԻՆ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԻ

«ԳՐՈՂ ՀՐԵՇՏԱԿ»
մարկայով—

ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԻ ՆՈՐ ԳՆԵՐԸ.

		ր.	կ.
10″	սեւ էտիկէտով, երկկողմ	2	—
12″	» » »	3	—
7″	շագանակագոյն »	—	75
10″	» »	1	50
12″	» »	2	—

Օգտվեցէք առիթից և շտապեցէք «ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ» ԱԿՑԻՕՆԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ խանութը։
Պահեստում կան ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ՝ ռուսերէն, մօլօրոսերէն, պարսկերէն, թուրքերէն, հայերէն, վրացերէն և այլ օտար լեզուներով։
Բոլոր մեր պլաստինկաները կարելի է ստանալ թէ մեր խանութում և թէ երաժշտական գործիքներ վաճառող բոլոր առաջնակարգ խանութներում։
ՁՐԻ ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ԿԱՏԱԼՕԳԸ
ԵՒ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՑՈՒՑԱԿԸ։
(Կ. Հ.) 164. 20—17

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՄԱՔՈՒՐ
ԿՕՆԵԱԿ „ԱՐԱՐԱՏ“
ՅԱՏԿՈՒԹԵԱՄԲ
ՄՐՑՈՒԹԻՒՆԻՑ ԴՈՒՐՍ
Վաճառվում է գաստրօնոմիական ամենալաւ խանութներում։ Պահանջներով անմիջապէս դիմել Երեւան՝ Ն. Եղիազարեանին, կամ թէ Թիֆլիսում Գ. Մուղնեարեանին
(Կ.) 314. 10—9

Վաճառված են ԵՐԵՔ ՄԻԼԻՕՆԻՑ աւելի բանկաներ
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆ Է
ՏԱԼԻՍ
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԿԱՆԱՑԻ
ԴԷՄՔԻՆ
ԿԱԶԻՄԻ ԿՐԷՄԸ
ՄԵՏԱՄՕՐՖՕԶԱ
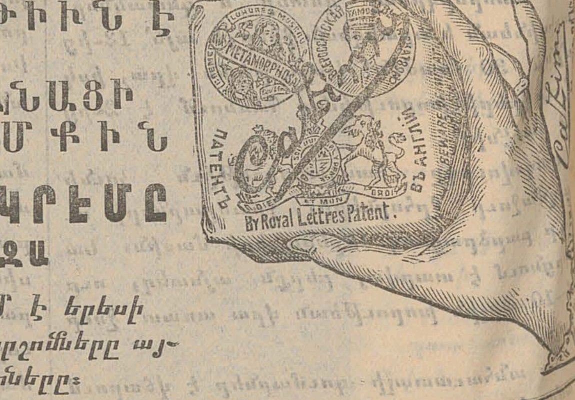

ԱՐՄԱՏԱԿԱՆԱՊԷՍ ՈՉՆՉԱՑՆՈՒՄ Է երեսի պգուկները, բշտիկները, բծերը, խորշոմները այբուածքները և այլ դեֆեկտները։
(20, մ. 1) (П. 38192) 247. 2—2

ՅԱՏՈՒԿ
ՓՈՐԱԳՐՉԱԿԱՆ-ԳՐԱՒԻՐԱՅԻՆ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
Վ. ՄԱՐԳՕՇԷՍԻ
Ընդունում է ամեն տեսակ փորագրչական և գրաւիրային գործեր։ Գնում է ոսկի և արծաթի կտորտանքներ, նոյնպէս և թանգագին քարեղէններ։
Թիֆլիս, Երեւանեան հրապարակ, «Кавказъ» հիւրանոցի ներքևը։ 282. 24—6
(Կ.)

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.